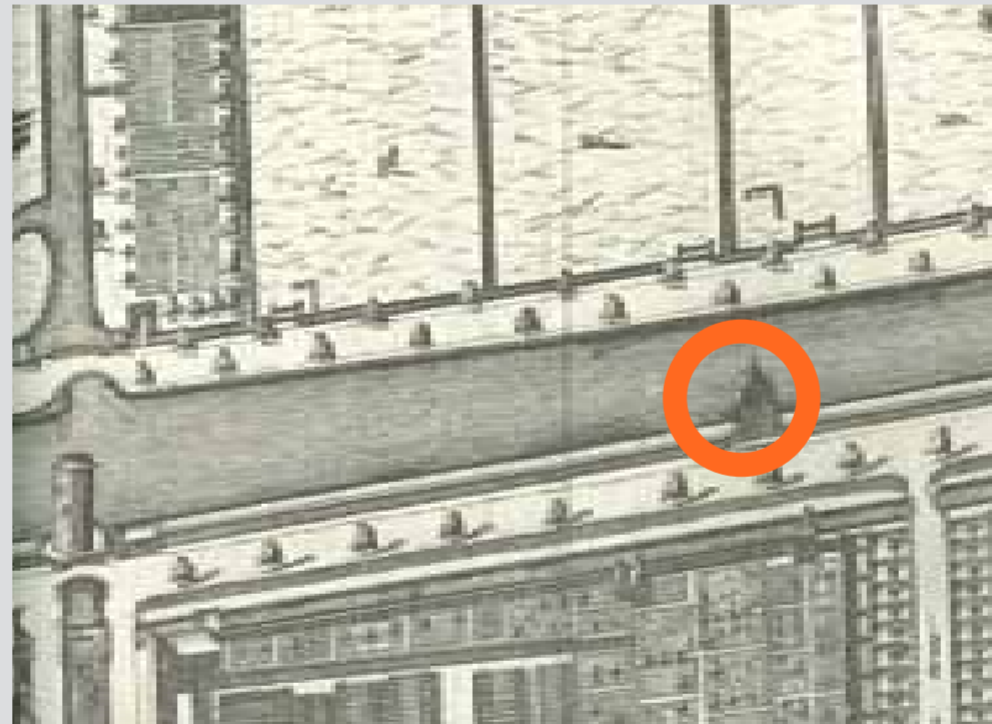
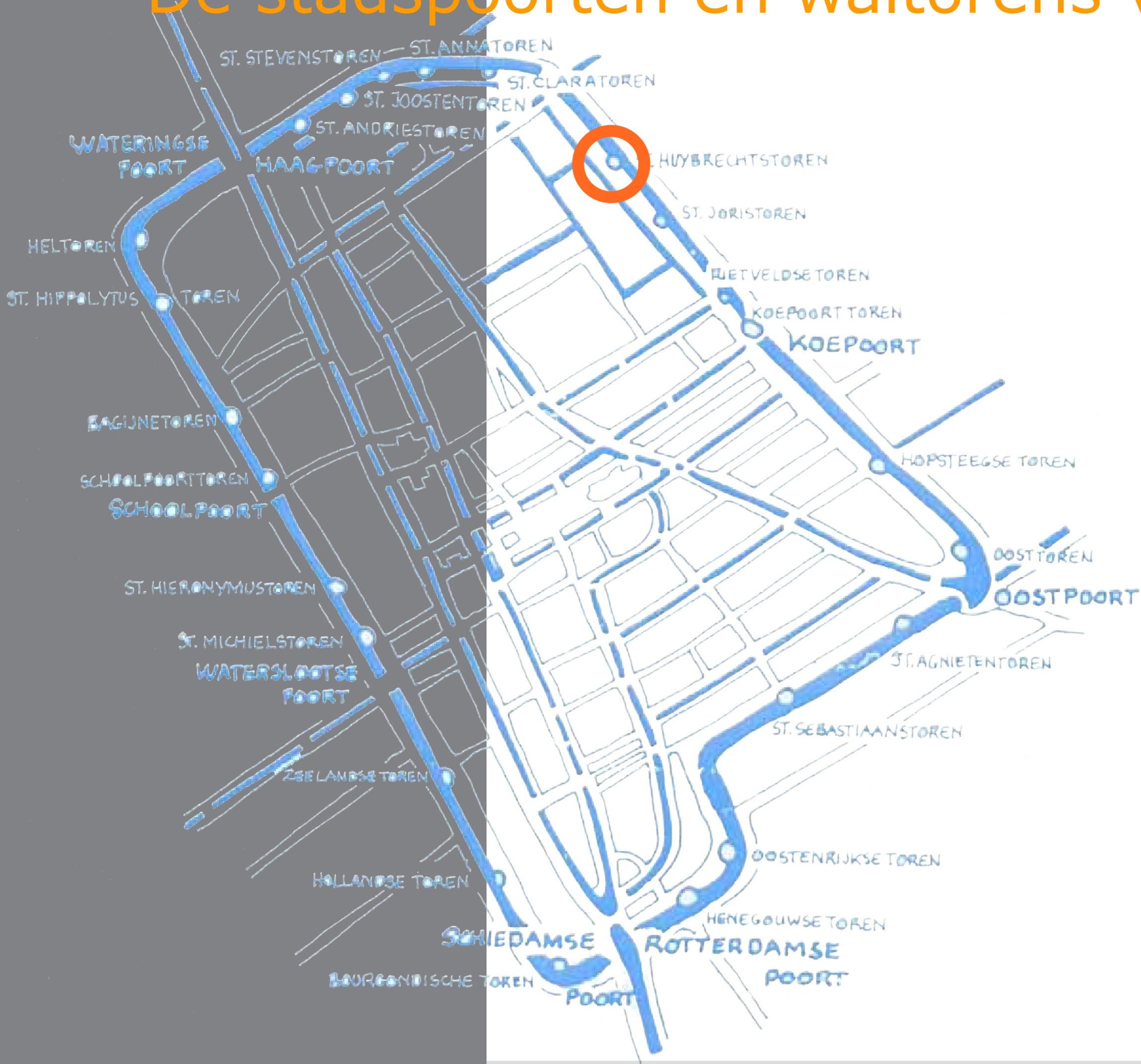


# De stadspoorten en waltorens van Delft



Toen Delft op 15 april 1246 stadsrechten kreeg was het stadsgebied nog zeer beperkt. In de jaren daarna werd de stadsvrijheid in een aantal fasen uitgebreid. De grootste officiële uitbreiding van het stedelijk rechtsgebied geeft het stadsrecht van 1355 met een stadsbuitengracht, die tot op heden nog gedeeltelijk aanwezig is. Het tracé van het gedeelte Provinciaal Kanaal tussen de Tweemolentjesvaart en de Oostpoort is sindsdien niet meer gewijzigd.

In 1355 werden bij de genoemde stadsuitbreidingen twee stadspoorten gebouwd, die na het beleg van de stad in 1359 door ruwaard Albrecht van Beieren op diens bevel werden afgebroken. In 1394 gaf hij – hij had geld nodig en Delft was rijk – toestemming haar poorten te herbouwen. Echter pas na 1449 tijdens de regering van Philips van Bourgondië, mochten de Delvenaren ook muren en waltorens bouwen. Men kwam er pas in de 16<sup>e</sup> eeuw mee gereed. In totaal werden zes grote en twee kleine poorten alsmede 22 waltorens gebouwd. Tussen de Haagpoort, aan het einde van het Noordeinde, en de Koepoort verrees een achttal torens, Sint-Andries, Sint-Joosten, Sint-Stevens, Sint-Anna, Sint-Clara, Sint-Hubertus, Sint-Joris en de Rietveldse toren.

1200

1246

Delft krijgt stadsrechten

1300

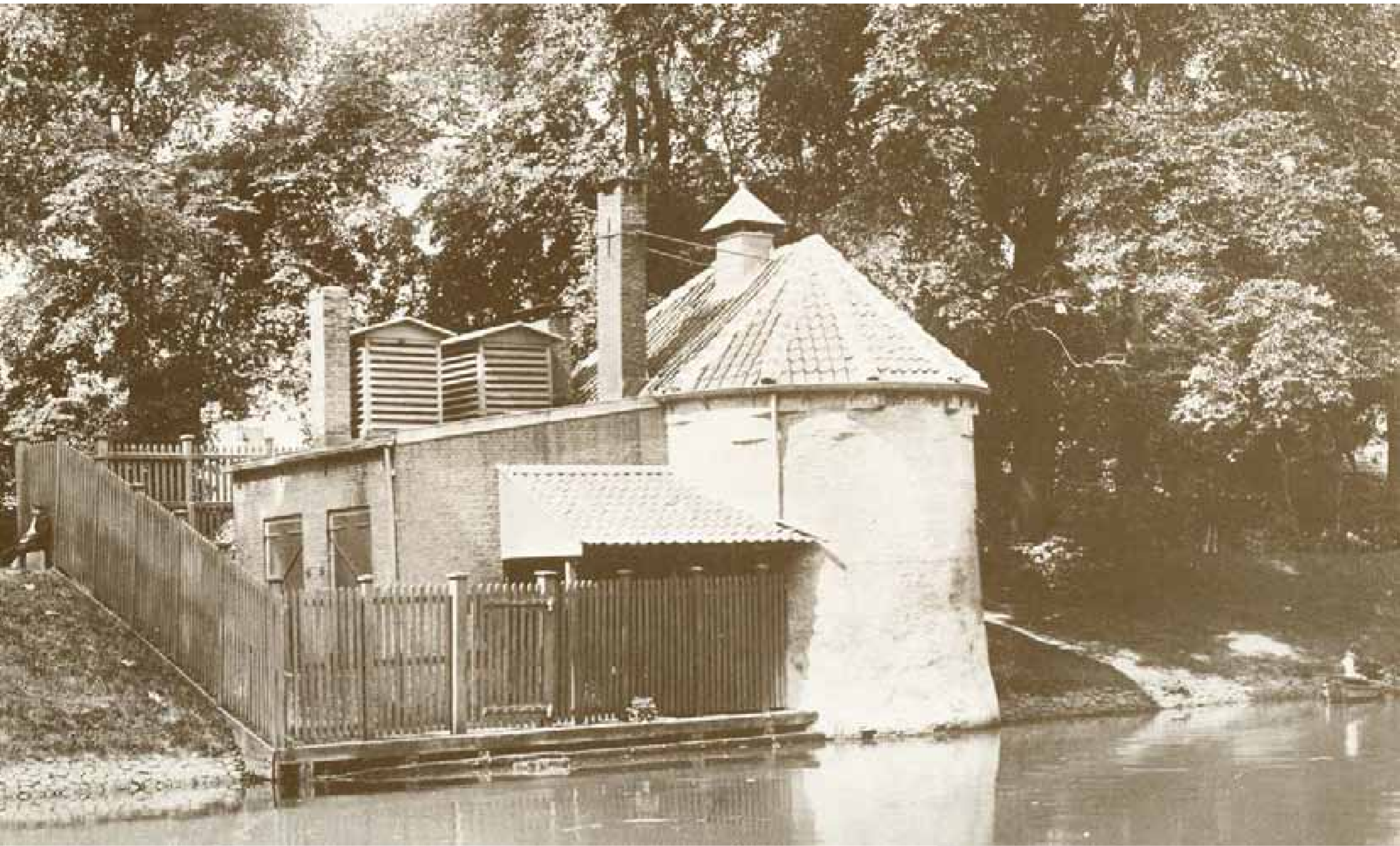
1355

grootste officiële uitbreiding  
bouw van twee stadspoorten

1400

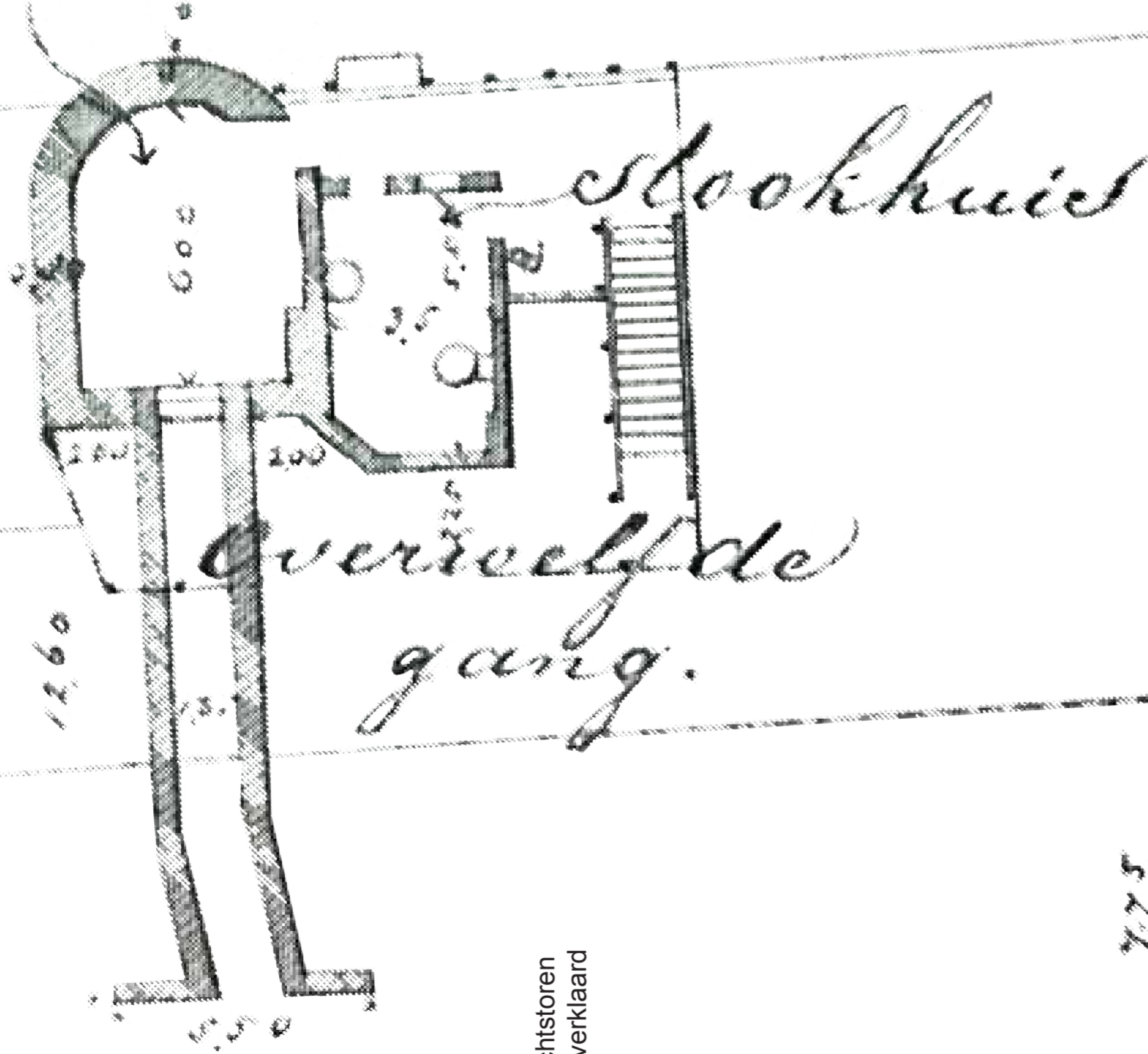
1449

toestemming voor het bouwen  
van muren en waltorens



## De Sint-Hubertus / Sint-Huibrechtstoren

*Tuurwerkers toren.*



Sint-Huibrechtstoren  
onbruikbaar verklaard

1589

1600

De Sint-Hubertustoren ontleent zijn naam aan het jagers- of Sint-Hubertusgilde, dat op zijn beurt herinnert aan de omstreeks 655 geboren Sint-Hubertus, bisschop van Tongeren- Maastricht, een volkseilige, die sinds de 10<sup>e</sup> eeuw vereerd werd als patroon van de jagers.

Eind 16<sup>e</sup> eeuw raakten vele torens door de gewijzigde oorlogsvoering – dikke muren waren niet langer bestand tegen het geweld van het buskruit – in verval. Zo ook is het met de Sint-Huibrechtstoren gegaan. In 1589 werd hij onbruikbaar verklaard. Als touwslagerij (een lijndraaiershuisje) en later als pakhuis en opslagplaats deed de toren verder nog wel dienst als verzamelplaats bij brand.

Op den duur werd het onderhouden van de poorten en torens voor de stad een te zware last zodat in 1773 door burgemeesters het volgende besluit genomen wordt *'Bij Haar Ed. Groot Agtbaren, in agting zynde genomen, dat de Toorens aan Stadsvesten, welke of voor een geringe prys verhuurt, of zelfs gratis bewoont werden, van tyd tot tyd zeer importante Reparatiën komen te vereyschen, welke reparatiën jaarlyks om de oudheid der selve gebouwen staan te vermeederen, en dat dus tot merkelyke menage zouden strekken, dat de voorn. Toorens als van geen de allerminste nuttigheit zijnde, en tyd en zylen wierden weggebrooken. Is by Haar Ed. Gr. Agthb. Goed gevonden ende verstaan dat de gemelde Toorens niet verder zullen worden gerepareerd, en dat by overlyden of te verhuysen van de teegenswoordige bewooners van dien deselve werden geamoveerd, en de afbraak daarvan ten profyte van de Stad zal worden verkogt. Ende zal copie deezes werden ter hand gesteld aan commissarissen van Stads Fabricage, omme te strekken tot hunlieden narigt. Gedaan by de Heeren allen, den 9 Nov. 1773.'*

De toren bevatte drie ruimten boven elkaar. Een overwelfde ruimte onderin voor opslag van wapens en dergelijke, een tussenverdieping en een bovenverdieping. Van daaruit kan door de schietgaten worden geschoten. De onderste ruimte is via een gang door de wal bereikbaar.

1500

1700



# Het verval van de Sint-Huibrechtstoren

stop onderhoud waltorens m.u.v. St. Anna-  
, St. Clara- en St. Huybrechtstoren

1773

1800

verkoop toren aan Departement van  
Oorlog voor F50,-, herstel toren

1814

1900

gemeente koopt toren terug

1904

Drie torens, de Sint-Anna, de Sint-Clara en de Huybrechtstoren, bleken meer waarde te bezitten en vielen niet onder dit besluit. Zo bleef onze toren behouden. Voor 50 gulden per jaar werd de toren verhuurd aan de Staten van Holland. Als onderdeel van het gebouwencomplex van de Pyrotechnische Werkplaats aan de Paardenmarkt waar vuurpijlen, lichtkogels e.d. werden gemaakt, deed de toren dienst als veilige huisvesting. Deze bestemming bleef zo tot de Franse tijd in het begin van de 19<sup>e</sup> eeuw. Toen men de vervaardiging van brandkogels in de winter van 1813/14 wilde hervatten, bleek dat de Fransen de toren aardig hadden ontmanteld. Deuren, palissaden, koperen bekkens en werktuigen waren door hen meegenomen. Dat er van Rijksweg na de bevrijding van de Fransen toch behoefte was aan de toren bleek uit de verkoop ervan op 1 september 1814 door de Gemeente Delft aan het Departement van Oorlog. De bedongen prijs f 50,- inclusief 'een stuk van de deréving der wal zuidwaarts op lang Zes Roeden.'

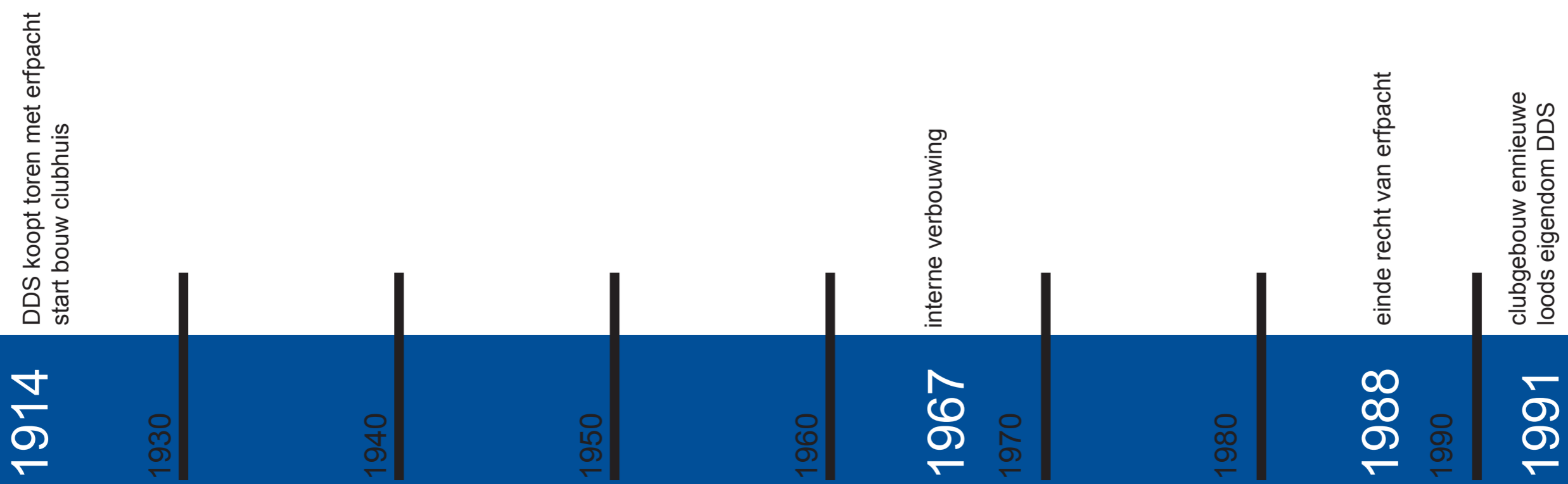
De toren werd weer hersteld. In de Condiëten en Bestek Laboratorium voor Brandkogels d.d. 7 oktober 1814 wordt voor de eerste maal melding gemaakt van de ondergrondse gang uitkomende onder in de toren: 'Eindelijk in de Sortie of Doorgang zal hij (de aannemer) een Gedeelte Straat vernieuwen groot honderd Vier en Zestig Vierkanten Voeten van Ijsselplaverij op zijn kant in Basterd Tras.'

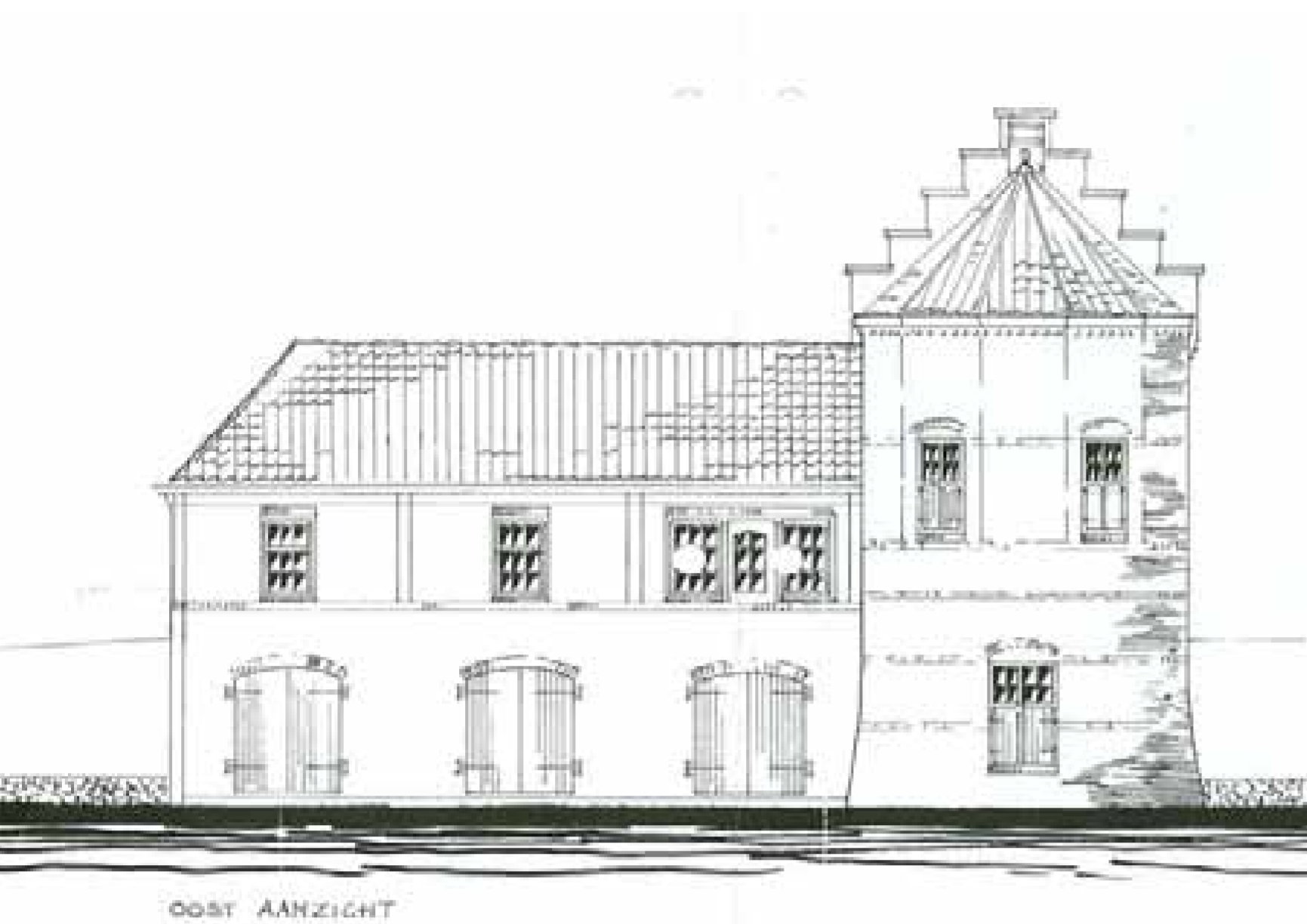
Eind 19<sup>e</sup> eeuw werd de bovenste verdieping van de toren verwijderd. Toen de Pyrotechnische werkplaatsen naar de Hembrug waren overgebracht had de toren zijn functie voor het Rijk verloren. De minister van financiën besloot dan ook de toren publiekelijk te verkopen. Om te voorkomen dat de toren in particuliere handen zou vallen, besloten B en W van Delft op 16 maart 1904 de toren voor de som van f300,- terug te kopen. Na de officiële koop op 13 mei 1914 werd er door de gemeente, ondanks dat zij dat bij notariële akte verplicht was, niet meer naar de toren omgekeken. De toren raakte snel in verval.



In 1914 komt een einde aan het verval. In het jaar daaraan voorafgaande was de toren in de belangstelling gekomen van de roeivereniging De Delftsche Sport, in de volksmond DDS genaamd. Deze vereniging was vanaf 1885 gehuisvest in twee loodsen aan de Wateringsevest, waar nu de onderdoorgang van het spoorwegviaduct is. Door het groeiend aantal leden, het gebrek aan sanitaire voorzieningen en het gebrek aan voldoende botenberging was de vereniging op zoek naar een ander clubgebouw. Zo kwam het dat men interesse in de vervallen waltoren kreeg. Het bestuur van DDS wendde zich tot B & W met het verzoek de toren te mogen kopen, om daarna op die plek een nieuw clubhuis te mogen bouwen. B & W gingen akkoord, alleen de koop werd uiteindelijk erfpacht. DDS stelde een bouwcommissie samen bestaande uit de heren G. de Wilde, P. Senf en H.A. van Meegeren, die als opdracht kreeg een ontwerp te maken voor een clubgebouw, bestaande uit de Sint-Huybrechtstoren en een aangebouwde botenberging. Uit een drietal inzendingen werd het ontwerp in neoromantische stijl van Han van Meegeren gekozen. Dit lid, toen nog student Bouwkunde aan de Technische Hogeschool te Delft, zou later wereldnaam verwerven door het vervalsen van schilderijen van Vermeer.

## De Delftsche Sport





OOST AANZICHT

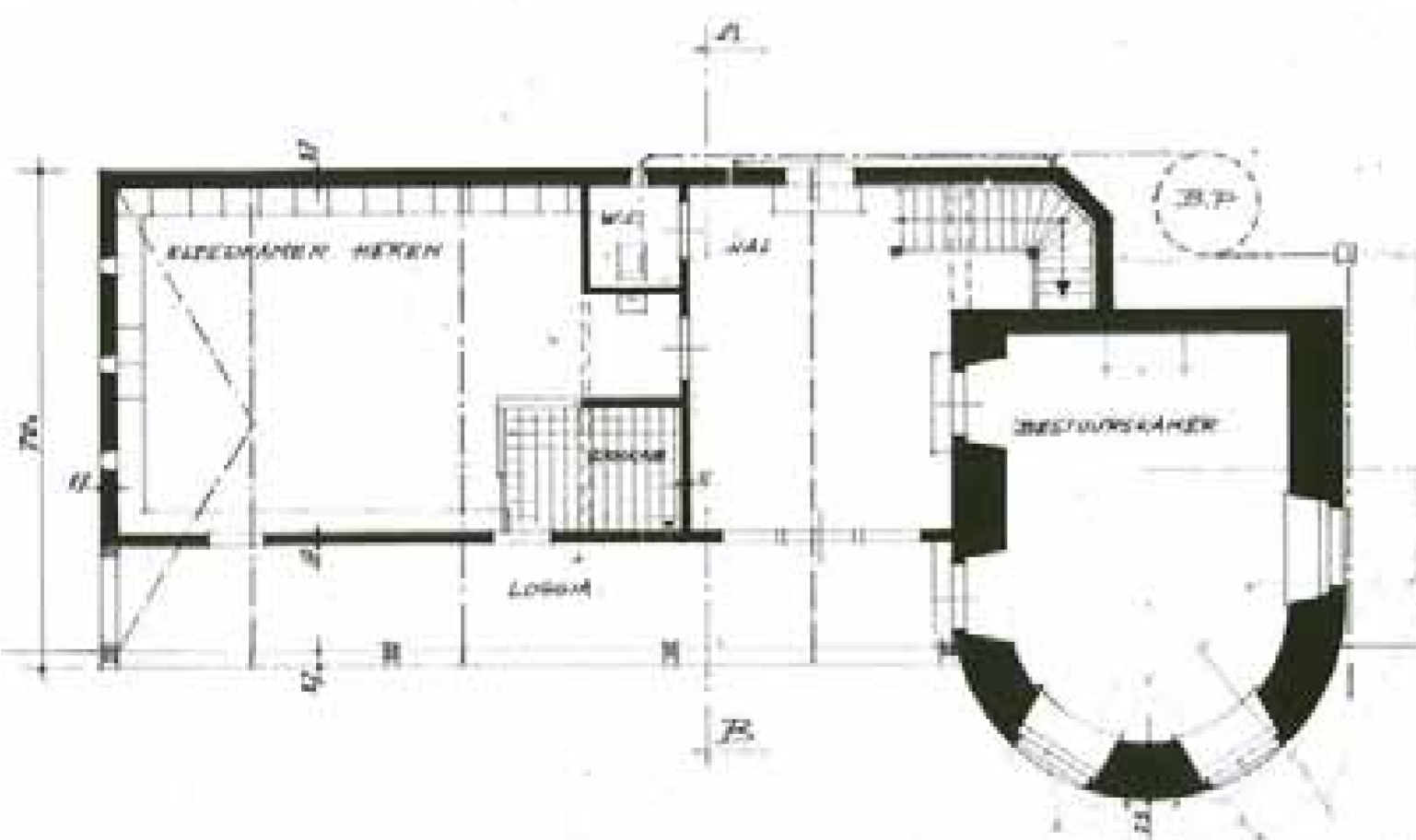
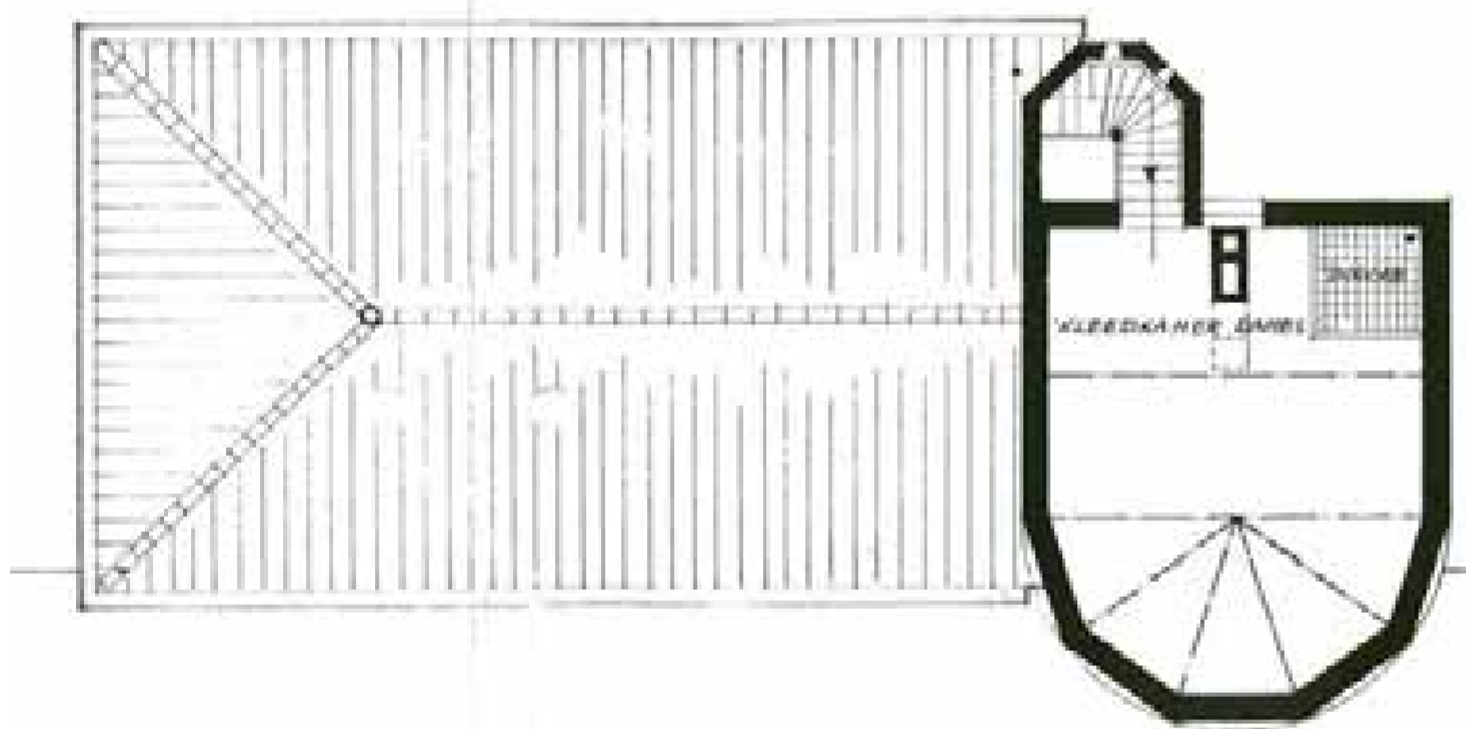
Het ontwerp hield in de opgebouwde Sint-Huybrechtstoren, met onderin een dameskleedkamer en op het straatniveau een sociëteit annex bestuurskamer. Naast de toren kwam een botenberging. Deze berging werd uitgevoerd in een voor die tijd nog niet vaak gehanteerde bewapende betonconstructie. De berging bestaat uit drie door kolommen gescheiden gedeelten gelegen op waterniveau en gedeeltelijk onder het Oostplantsoen doorlopend met een totale lengte van 18 meter. Daarboven op straatniveau, kwam een herenkleedkamer, hal en toilet. Dit toilet loosde op een beerput, een situatie, die tot september 1991 gehandhaafd bleef.

Voor de bouw van het clubhuis werd in diverse dagbladen een aanbesteding gehouden. Ingenieursbureau A.J. Zuiderhoek te Den Haag schreef in met de laagste aannemingssom, nl. f 9.947,-. In juni 1914 begon het bureau met het graafwerk, nog juist bijtijds: op 2 augustus 1914 brak de Eerste Wereldoorlog uit. Als het Oostplantsoen, toen nog een grindweg, al niet was weggegraven en er een noodweggetje was aangelegd, dan zou beslist geen toestemming verkregen zijn om met de bouw te beginnen. Het Oostplantsoen vormde namelijk een belangrijke aanvoeroute van militair materieel naar de Artillerie Magazijnen aan de Paardenmarkt.

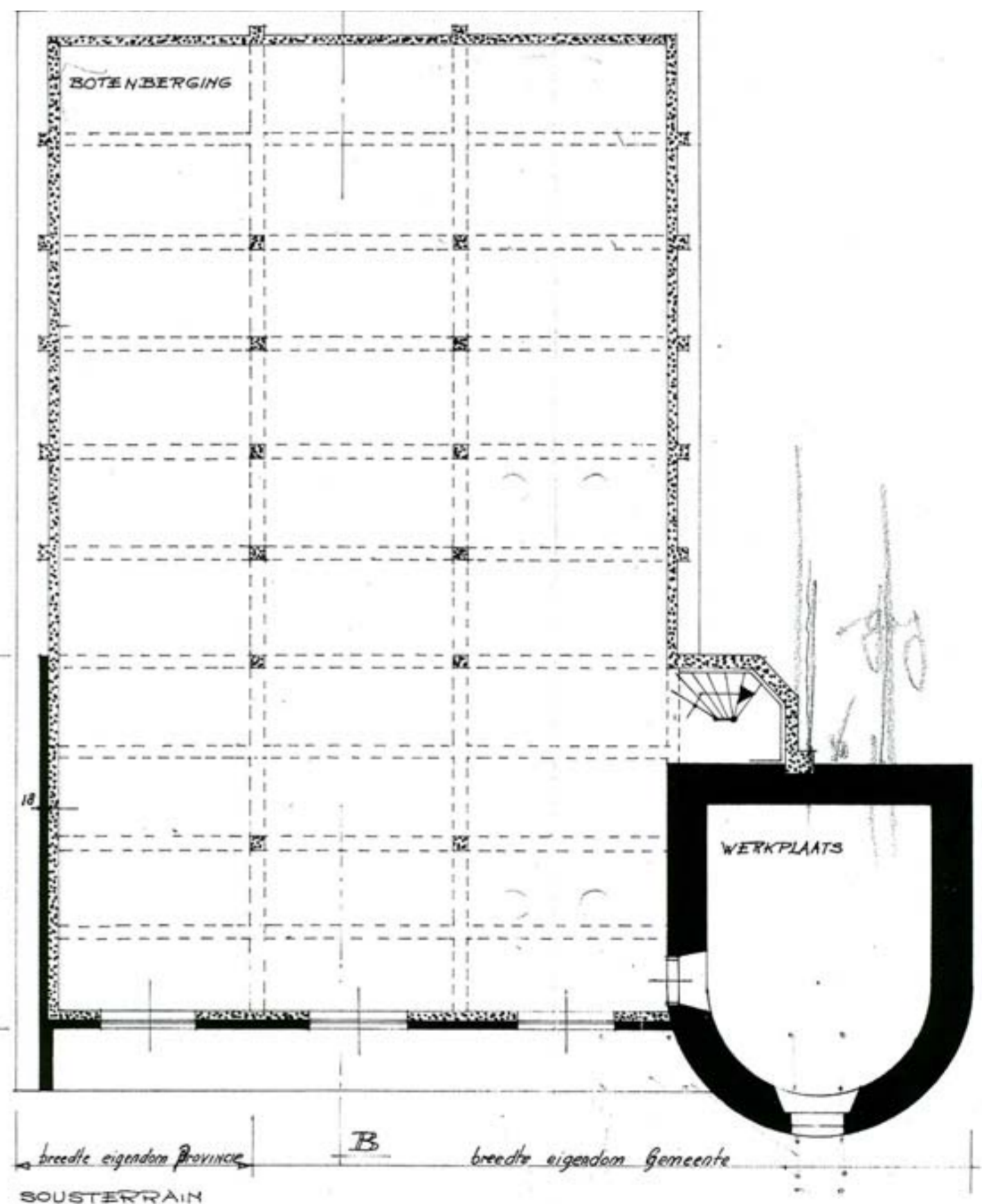
Behoudens een restauratie aan de voet van de toren in 1954 wegens ernstige beschadigingen door ijsgang, bleef het rustig rond het clubgebouw. Uitbreiding bleef wel een steeds terugkerend verlangen binnen de vereniging. Zo ging men in 1967 over tot een interne verbouwing. Van de door de ANWB aan de buitenzijde van het gebouw geplaatste vermelding van een restauratie in 1964 is echter geen sprake.

Op 30 juni 1988 liep het recht van erfpacht teneinde. Juridisch verviel het eigendom van het gebouw aan de grondeigenaar, de Gemeente Delft. Korte tijd later vertrok de bouwstoffenhandel Prins en de Vries uit een loods aan de Doelenstraat/Paardenmarkt en peilde de interesse van DDS om deze loods over te nemen. Op 6 september 1991 kwamen de loods en het clubgebouw (inclusief de Sint-Huybrechtstoren) in het bezit van DDS. De grond werd in eeuwigdurende erfpacht verkregen. Door afkoop van de erfpachtcanon verkreeg DDS de gebouwen tegen een verplichting tot betaling van f1,- per jaar.

## Ontwerp clubgebouw door Han van Meegeren



VEREENDE GROND



# Aanleiding tot restauratie en renovatie

## "Roeien of verzuipen!!"

De oude botenloods, gebouwd in 1914 en de St. Huybrechtstoren baren DDS op het moment grote zorgen. Er is sprake van ernstige verzakking en onderspoeling van de fundering. Langzaam maar zeker zakt het gebouw meer en meer richting het water. Deze funderingsproblemen worden veroorzaakt door een combinatie van factoren, waaronder het uitdiepen van het Rijn-Schiekanaal, de toegenomen scheepvaart en het toegenomen wegverkeer op het Oostplantsoen.

Door deze verzakking ontstaan vervormingen aan het gebouw. Ter plaatse van het opgemetselde gedeelte op de betonnen botenloods zijn grote scheuren in het metselwerk zichtbaar. Een ander, minder zichtbaar gevolg, is de vervorming van de kapconstructie, waardoor lekkage ontstaat. Tevens blijkt de botenloods ten opzichte van de toren te kantelen, waardoor het dak los dreigt te scheuren.

## "Hoe pakken we de verbetering aan?"

In 1998 is gestart met het maken van plannen voor verbetering van het gebouw. Door diverse in- en externe deskundigen is er naar het gebouw gekeken.

Geconcludeerd werd dat het gebouw gestabiliseerd moet worden om verdere verzakking en de daarmee toenemende problemen te stoppen. Aansluitend is restauratie van het monumentale pand noodzakelijk, gevolgd door de renovatie en uitbreiding van de voorzieningen.

De huidige kleedruimten, douches en toiletten zijn te klein, onverwarmd en hebben onvoldoende ventilatiemogelijkheden. Door het uitplaatsen van de natte ruimtes wordt verdere aantasting van het monument voorkomen. De clubruimte is door het toegenomen ledental te klein geworden en tevens is er dringend behoefte aan een ruimte voor commissiewerkzaamheden. Kortom, de huidige verenigingsaccommodatie voldoet niet meer aan de eisen van deze tijd. Inmiddels is bij de gemeente de monumentenvergunning aangevraagd en is de bouw aanvraag ingediend om de gewenste uitbreiding te kunnen realiseren.



*Op diverse plaatsen zijn scheuren in het metselwerk zichtbaar.*

## "Toezegging van de Gemeente"

Door de toekenning van een deel van de EZH-gelden (gelden vrijgekomen door verkoop van het Energiebedrijf Zuid-Holland) zijn voor DDS de plannen rond de restauratie & renovatie beter haalbaar geworden. Destijds heeft DDS bij de gemeente Delft te kennen gegeven, dat de verenigingsaccommodatie en tevens rijksmonument met grote technische problemen te kampen heeft. Omdat de St. Huybrechtstoren een belangrijk beeldbepalend monument in Delft is, heeft de gemeente het plan voor restauratie & renovatie ingedeeld onder het hoofdstuk 'monumenten', waaraan een deel van de EZH-gelden werden toegekend.

Door steun van de inwoners van Delft, heeft dit ertoe geleid dat het plan deels gehonoreerd is en voor de restauratie & renovatie van de St. Huybrechtstoren een bedrag van maximaal € 363.000,- is gereserveerd.

Naast inkomsten uit de EZH-gelden, hebben inmiddels ook al diverse fondsen toezeggingen gedaan.

Deze steun heeft DDS een grote stimulans gegeven de plannen verder uit te werken en te concretiseren.

begin plan tot renovatie

ontwerp voor renovatie

1998

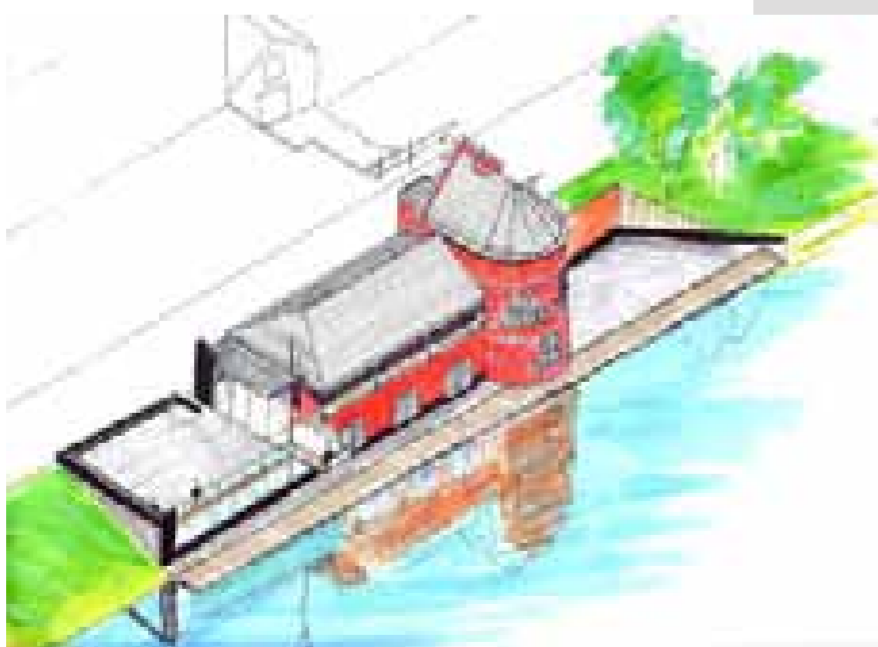
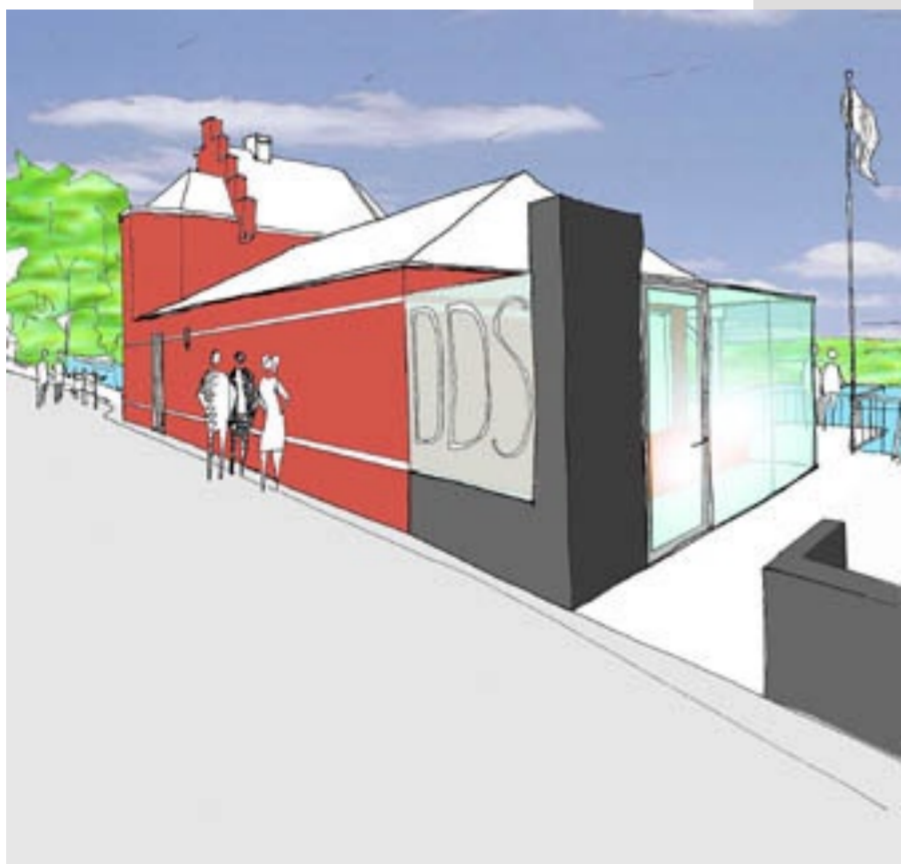
2000

2004



# Plan uitbreiding, restauratie en renovatie

door Arconiko



schetsen en rendering: Architectenbureau Arconiko

## De opgave

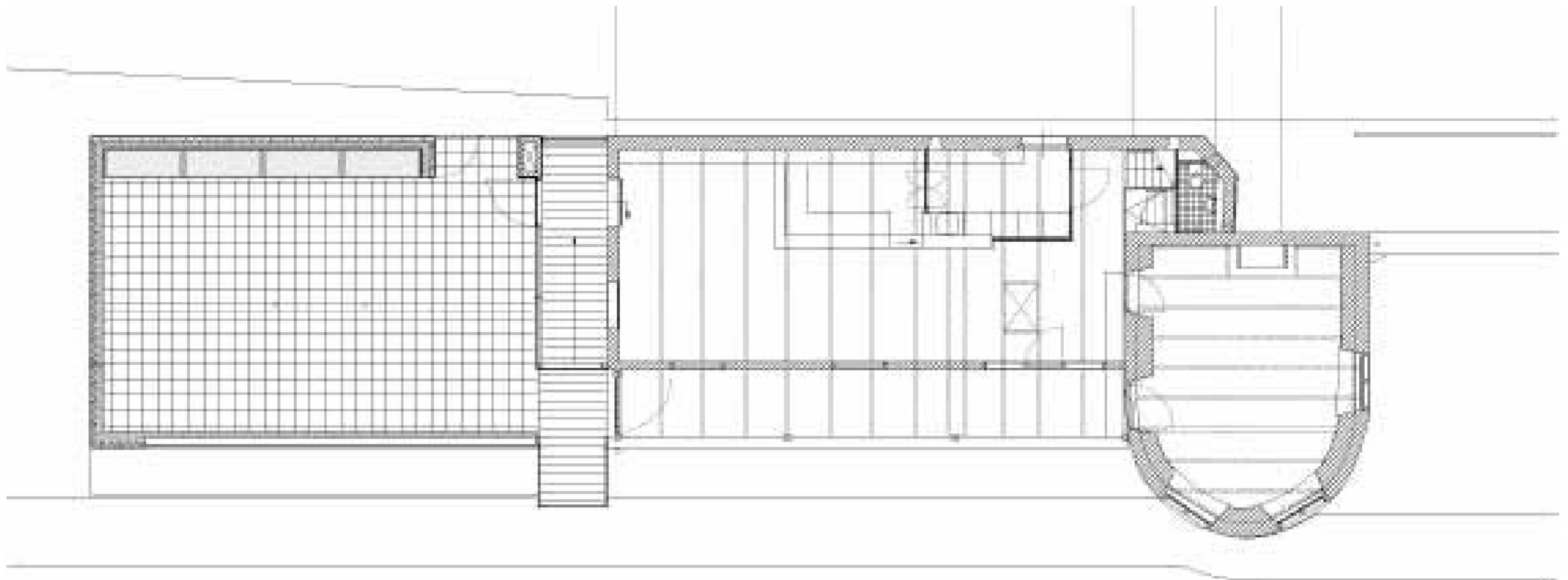
Architectenbureau Arconiko is door DDS gevraagd een plan te maken voor de restauratie/renovatie en de verbetering van de verenigingsfaciliteiten. Deze faciliteiten betreffen de douche- en kleedruimten, de commissieruimten en de barruimte met hieraan gekoppeld de keuken. Ook heel belangrijk in de opgave betreft het ontwerpen van een veilige ingang. Tot slot mag een zonnige buitenruimte met zicht over het water bij een roeivereniging niet ontbreken.

## Het ontwerp

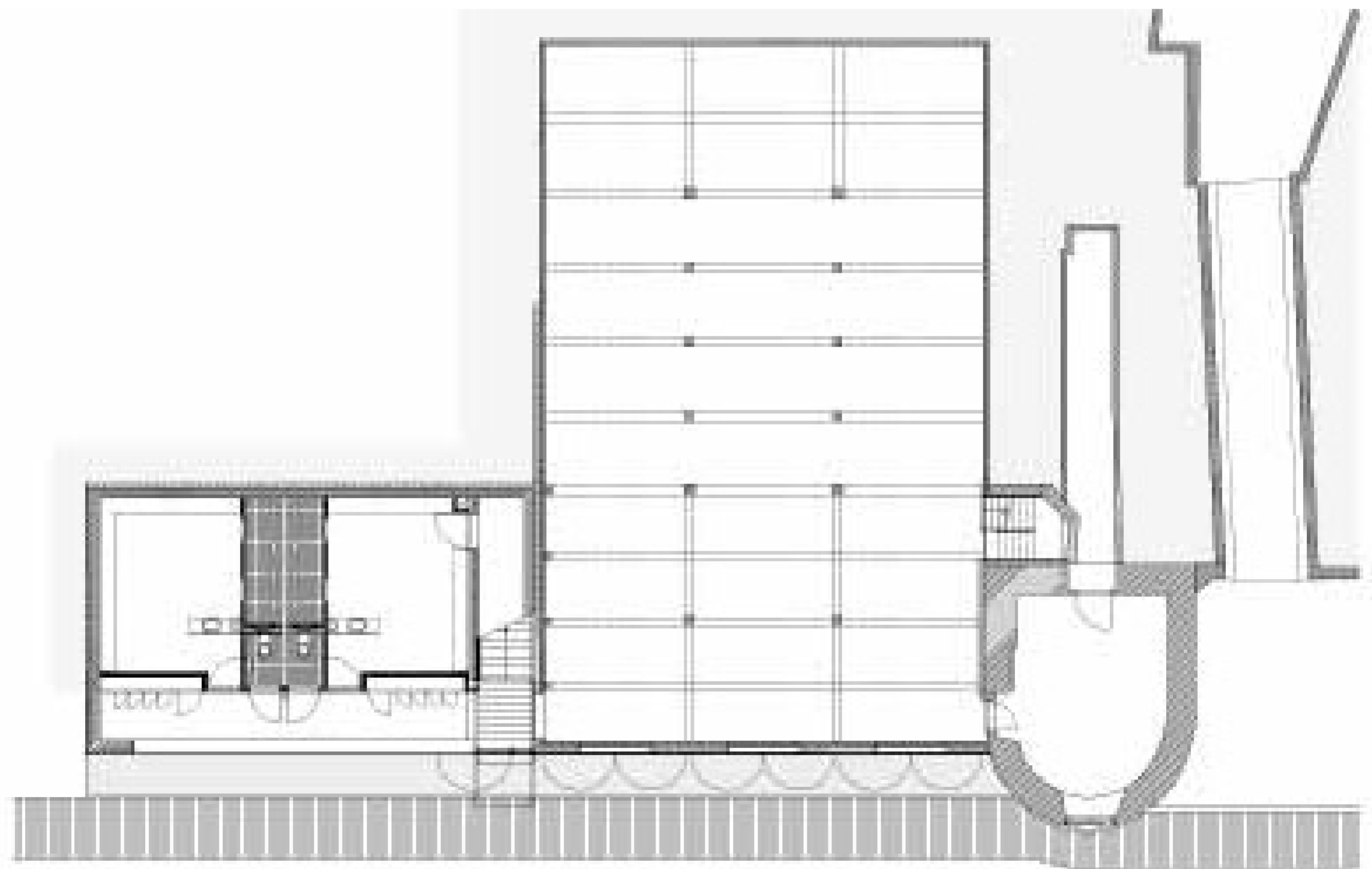
De kleedruimtes zijn uit het monument gehaald en worden in een nieuwe uitbreiding aan de zuidzijde gesitueerd. De ruimten in het oude gebouw komen zo beschikbaar als commissieruimten. De uitbreiding is vanaf de weg niet zichtbaar, want deze wordt tegen het talud van de weg aangebouwd. Hierdoor kan op de uitbreiding een nieuwe en veilige entree worden gebouwd, die zicht biedt op de vlotten en het water. Een extra voordeel is dat op de uitbreiding ook een mooi en zonnig terras gemaakt kan worden, die in verbinding staat met de bestaande loggia en barruimte. De nu te kleine barruimte wordt vergroot, doordat de entreehal uit het oude gebouw is gehaald.

## De uitstraling

De nieuwe uitbreiding toont licht en fragiel naast het zwaar ogende monumentale deel. Toch vormen de twee delen een eenheid door de continuïteit in ruimte en in doorlopende lijnen (vlonder, balustraden, natuurstenen band). De gevel aan de waterzijde van de uitbreiding bestaat uit een grote glazen wand, die de overgang naar de Schie vormt. Het op het water weerkaatsende licht, reflecteert in de glazen wand.

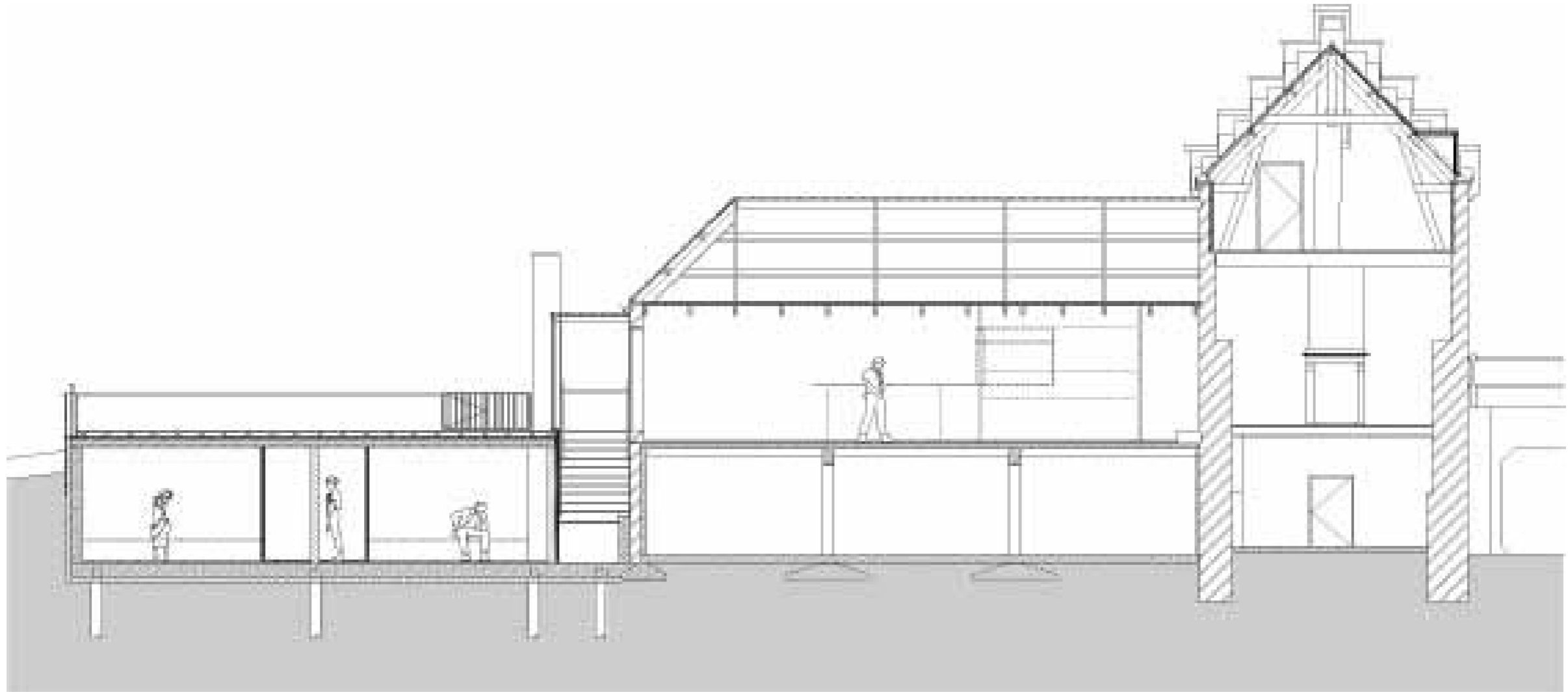


Plattegrond begane grond

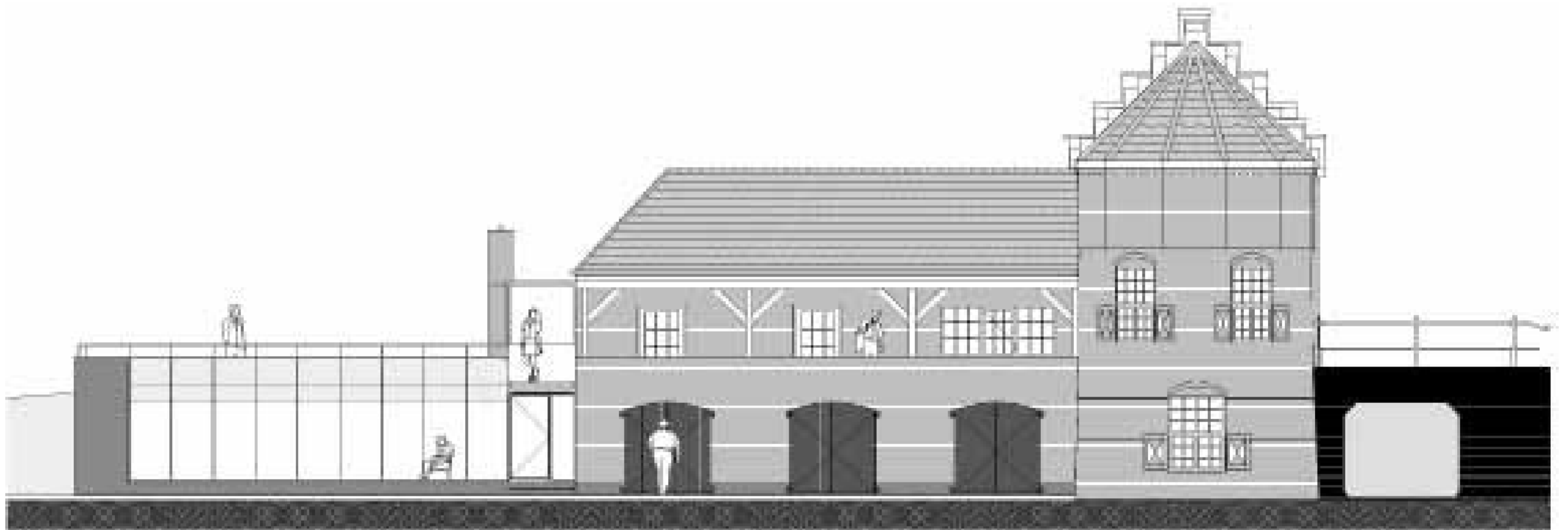


Plattegrond kelder

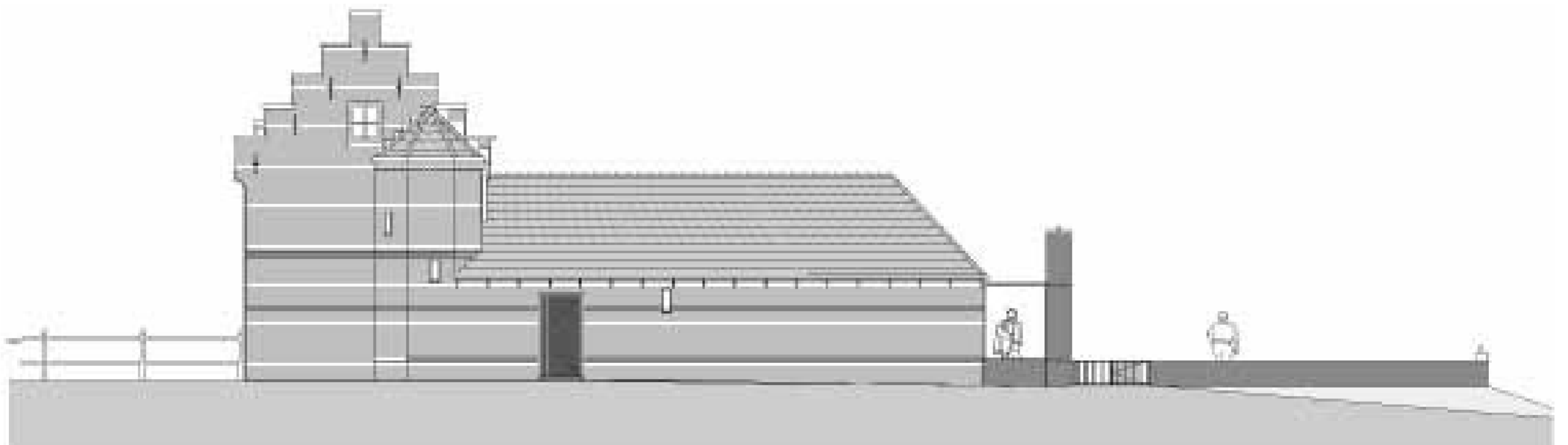




Doorsnede



Gevel waterzijde



Gevel straatzijde